

Eesti Sisearhitektide Liidu seadusandluse töögrupi pöördumine ning ülevaade tegevustest

Austatud Eesti Sisearhitektide Liidu nõukoja liikmed

ESLi seadusandluse töögrupp on oma tegevuses jõudnud staadiumisse, kus nõukojale oma tegevusest ülevaate andmine ning töögrupi tegevuste mandaadi kinnitamine on vajalik. Antud kiri on koostatud eesmärgiga anda eelinfot 10.10.2017 toimival nõukoja koosolekul käsitletavatele küsimustele.

Seadusandluse töögrupi tegevused on keskendunud sisearhitektide õiguslikult ebaselge olukorra lahendamisele Ehitusseadustiku kontekstis. Sisearhitektuurne projekteerimine on käsitletud Ehitusseadustiku raames hetkel arhitektuurse projekteerimise mittekohustusliku osana, sealjuures ilma sisearhitekti poolsete iseseisvate õiguste, kohustuste ning vastutuseta. See tähendab, et sisearhitektidel ei ole hetkel võimalik oma pädevuse piires iseseisvalt ja omal vastutusel teostada, juhtida ja kontrollida ehitusloakohustuslike ehitiste sisearhitektuuri projekte sarnaselt arhitektidega. Määratlemata on ka seadusandluse seisukohast sisearhitektuuri projektiosa sisu hoone projekti raames ning defineerimata sisearhitekti elukutse.

Antud olukorra muutmiseks oleme seadnud alljärgnevad eesmärgid:

- 1) Täiendada Ehitusseadustiku asjakohaseid määruseid ja akte selliselt, et ehitusloakohustusliku hoone puhul oleks sisearhitektuuri projektiosa asjakohasel juhul nõutud.
- 2) Tekitada iseseisev allkirjaõigus ehitusloa taotlemisel juhul, kui lahendatakse vaid sisearhitektuurseid küsimusi ilma arhitektuurse osata, kuid ehitusloa taotlemine on vajalik.
- 3) Antud tegevuse raames korrastada kutsestandardid ning määratleda erineval tasemel sisearhitektide kompetentsi piirid. Selle läbi ka defineerida, piiritleda ning reguleerida sisearhitekt, kui elukutse seadusandluse kontekstis.

Ehitusseadustikku sisearhitektuuri puudutavate muudatuste sisseviimise raames on töögrupp osalenud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi (edaspidi MKM) vastavasisulisel töögrupis, mille tegevuse sisuks on Ehitusseadustiku asjakohaste määruste (määrus nr. 97 "Nõuded Ehitusprojektile"; määrus nr. 108 "Kvalifikatsiooni tõendamise nõudega ehituse tegevusalade täpsem jagunemine ja nendele tegevusaladele vastavad täpsemad kvalifikatsiooninõuded") ajakohastamine. Töögrupi tegevuse raames on ESL esitanud selge sooviavalduse MKMile sisearhitektuuri tegevusvaldkonda puudutavate sätete sisseviimiseks, teinud ettepanekud määruste muudatuste sõnastuseks ning selgitanud ja lahendanud erinevaid MKMi poolt tõstatatud juriidilisi aspekte, mis puudutavad nii sisearhitektide kui kolmandaid osapooli. Tegevuse raames on MKMi täiendavaks motiveerimiseks ning korrektse ja tõhusa asjaajamise huvides ESL pöördunud ka Kultuuriministeeriumi (edaspidi KM) poole sooviga, et KM avaldaks omalt poolt põhjendatud sooviavalduse MKMile seadusemuudatuseks.

Samaaegselt on kutsestandardite töögrupp koostöös Kutsekojaga täiendanud kutsestandardeid, viinud neid vastavusse Ehitusseadustiku raamistusega ning täiendavalt defineerinud sisearhitekti kompetentsi erinevatel kutsetasemetel.

Ehitusseadustik käsitleb peamiselt ehitisi just ohutuse vaatenurgast, seetõttu on ESLi argumentatsioon, miks peaks sisearhitektuuri osa hoone projektis olema nõutud, üles ehitatud sisearhitektuuri projekti ohutust puudutavatele aspektidele, näiteks tuleohutus, sisepiirete ohutus, põrandate ohutus, laste poolt kasutatavate ruumide ohutus, nägemis- ja liikumispuuetega inimestele kohandatud ruumide nõuded jne. Antud küsimusi puudutavad ootused hoonetele on küll välja toodud asjakohastes standardites, kuid projekteerimismeeskonda antud küsimusi peamiselt lahendava osapoole ehk sisearhitekti kaasamine ei ole kohustuslik. ESL on seisukohal, et sisearhitektuur peaks olema kohustuslik projekti osa, kuna ilma kompetentse sisearhitektuurseid küsimusi valdava isiku

osaluseta ei ole siseruumi ohutus tagatud piisaval määral.

Antud küsimuses on ESLi toetaval seisukohal Arhitektide Liidu (edaspidi EAL) esindajad ning Eesti Ehitusinseneride Liidu esindajad. Samuti on olukorda mõistval seisukohal MKM ning antud seadusemuudatuse realiseerimise nimel töö käib. Hetkel on pidurdavaks asjaoluks pigem juriidilised nüansid, mille osas loodame abi KMi toest.

Teine oluline eesmärk on olnud tagada sisearhitektile iseseisev ning arhitektist eraldiseisev allkirjaõigus ehitusloa taotlemisel. Leidub olukordi, kus kogu hoone projekt seisnebki sisearhitektuuri projektis, ning olude sunnil kaasatakse juriidilise kehandina projekti arhitekt, kelle abil õnnestub ehitusloa taotleda. Sellised olukorrad on näiteks ruumi kasutusotstarbe muutmine, kandvate konstruktsioonide muutmine siseruumis või suuremad rekonstruktsioonitööd, mis puudutavad vaid siseruumi. Hetkel on töögrupp saavutanud olukorra, kus määruse muutmise kavandis on hoone ehitusprojektis nõutud projektiosade juurde lisatud märke, mille kohaselt võib sisearhitekt asendada arhitekti ehitusloa taotlemisel juhul, kui sisearhitektuur moodustab kogu arhitektuuri osa. Kuna tegemist on hetkel määruse muutmise projektiga, mis ei ole läbinud MKMi-sisest kriitikavooru, ei pruugi antud lisamärke lõplikku versiooni jääda, kuid töö selles suunas käib.

Eeldusel, et kavandatav seadusemuudatus õnnestub ellu viia, on selle juures mõned olulised aspektid:

- a) Olgugi, et sisearhitektuurne osa saab olema hoone projektis nõutud, jääks sisearhitektuur seadusandluse vaatenurgast arhitektuuri osaks (sh. ka EALi nägemuses). See tähendab, et ka arhitektile jääb õigus projekti sisearhitektuurset osa allkirjastada nii nagu see õigus tal ka hetkel on. Sisearhitektile aga tekib juurde õigus oma projekti allkirjastada, mida hetkel ei ole. Sellise lahenduse korral säilib paralleelselt ka hetkel käibel olev süsteem, kus arhitekt allkirjastab sisearhitekti eest.
- b) Seadusandluse vaatenurgast määratletakse sisearhitektuuri projektis käsitletavat valdkonnad ja küsimused (peamiselt ohutuse vaatenurgast), mille lahendamine omakorda eeldab suuremat spetsialiseerumist siseruumile. Olgugi, et hetkel määratletakse tegevused üldsõnaliselt, on lihtsam tuleviku muudatuste raames esitada detailsemaid ootusi sisearhitektuuri projektile, mis aitab tagada reaalsel vajadust kompetentse sisearhitekti osaluse järele igas olukorras.
- c) Antud seadusemuudatus on kohustuslik vaid omavalitsustest tellijatele. Küll aga on omavalitsuste korraldatavad hanked üldiseks suunanäitajaks ning seadusandlus üldiseks juhiseks kõigile tellijatele, mis pikas perspektiivis toob ning on juba teistel erialadel toonud kaasa süsteemi kinnistumise sellisel viisil.

Paralleelselt seadusandluse töögrupi tegevusega on koostöös Kutsekojaga kutsestandardite töögrupp ajakohastanud kutsestandardeid. Kuna ülalmainitud allkirjaõiguse tekkimine on otseselt seotud kompetentsi tõendamisega, saab see seadusandluse vaatenurgast käia vaid läbi kutsestandardite. See tähendab, et allkirjaõiguslik on vaid vastavat kutset omav sisearhitekt.

Kutsestandardite järgi on hetkel defineeritud neli kutsetaset. Diplomeeritud sisearhitekt 6; diplomeeritud sisearhitekt 7; volitatud sisearhitekt 7 ning sisearhitekt-ekspert 8. Iseseisev allkirjaõigus tekiks siinjuures alates diplomeeritud sisearhitekt 7 tasemest.

Kokkuvõtvalt jaotub kompetents alljärgnevalt:

- a) Diplomeeritud sisearhitekt 7 on allkirjaõiguslik nii kasutusviisi kui tuleohutuse seisukohast eramute ning kortermajade osas.
- b) Volitatud sisearhitekt 7 on piiranguteta allkirjaõiguslik.
- c) Sisearhitekt-ekspert 8 on piiranguteta allkirjaõiguslik, lisamärkega, et on kompetentne kõrgendatud avaliku huvi ootustega objektide osas.

See tähendab et nii volitatud sisearhitekt 7 kui ka sisearhitekt-ekspert 8 on võrdsete õigustega, kuid näiteks hanget korraldades on tellijal (kohustuslikus korras siis vaid omavalitsusel) õigus, mitte kohustus, nõuda oma avaliku huvi ootustega objektile kõrgemal tasemel kutset omav sisearhitekt.

Ka hetkel kavandatud kutsete puhul on mõned olulised aspektid:

a) Kuna kutsesüsteem on üldine ning riiklik ning ei puuduta vaid ESLi liikmeid ega ka näiteks vaid Kunstiakadeemia lõpetanuid, on põhjalikult defineeritud ka kutsetasemetel diplomeeritud sisearhitekt 6 ning diplomeeritud sisearhitekt 7 olemus ning töö sisu, samuti vastavad õigused ja piirangud.

Eeldavalt on või võib lähitulevikus tekkida haridusasutusi, kelle eesmärgiks on koolitada vastaval tasemel sisearhitekti kompetentsi kuuluvaid inimesi.

b) Kutsete igapäevaseks tööks vajalikuks muutumine läbi Ehitusseadustiku muudatuste toob kaasa olukorra, kus esmakordselt defineeritakse läbi kutsestandardite sisu sisearhitekt kui kutse, mis toob kaasa ka elukutse tekke. See tähendab ka eristumist sisekujundusest, dekoreerimisest vms. haakuvatest erialadest. Peamiseks eristavaks jooneks saavad õigused ehitusloa taotlemisel.

c) Sisearhitekti kutse sisu defineerimine läbi kutsestandardite korrastab ka haridusmaastikku. Erialaharidust andvatel õppeasutustel tekib selgem arusaam, milliseks elukutseks õpilasi ette valmistatakse. Vastukaaluks tekib ühiskonnal seadusandluse vaatenurgast ootus hariduse sisule. See omakorda toob kaasa olukorra, kus haridusasutustel on tugevam huvi õpetada ka selgemalt määratletud elukutset, mitte vaid maailmavaadet või vaid nimeliselt sisearhitektuuri. Võrdlusmomendi võib tuua näiteks arhitektuuriga, mida õpetatakse küll erinevate lähenemisviisidega ja erinevatel tasemetel, kuid õppe tuumaks on alati arhitekti elukutsega seotud kompetents.

Kokkuvõttes on nii seadusandluse töögrupi kui ka kutsestandardite töögrupi eesmärgiks olnud täiendavalt defineerida sisearhitekti elukutset ning anda sisearhitektidele juurde õigusi oma erialal õiguspäraseks tegutsemiseks. Oluline on, et töögrupi tegevuse tulem ei piira haakuvatel erialadel tegutsevate inimeste tegutsemisvabadust, kuna puudutab vaid ehitusloaga seotud protsesse, ega loo tingimata ka täiendavaid kohustusi hetkel tegutsevatele sisearhitektidele. Seoses asjaoluga, et sisearhitektuuri käsitletak arhitektuuri osana, säilib ka hetkel käibelolev süsteem, kus sisearhitekt tegutseb Ehitusseadustiku silmis arhitekti vastutuse all. Küll aga tekivad nii elukutse kui ka hetkel puuduolevad õigused oma tegevusala raames.

Kokkuvõtlikult ei teki võrreldes tänase olukorraga kellelegi täiendavaid piiranguid, pigem tuleb juurde võimalusi ja õigusi iseseisvalt tegutseda ning sisearhitekti positsioon projekteerimismaastikul selgineb ja täpsustub.

Lugupidamisega

Ville Lausmäe

ESLi seadusandluse töögrupi nimel